

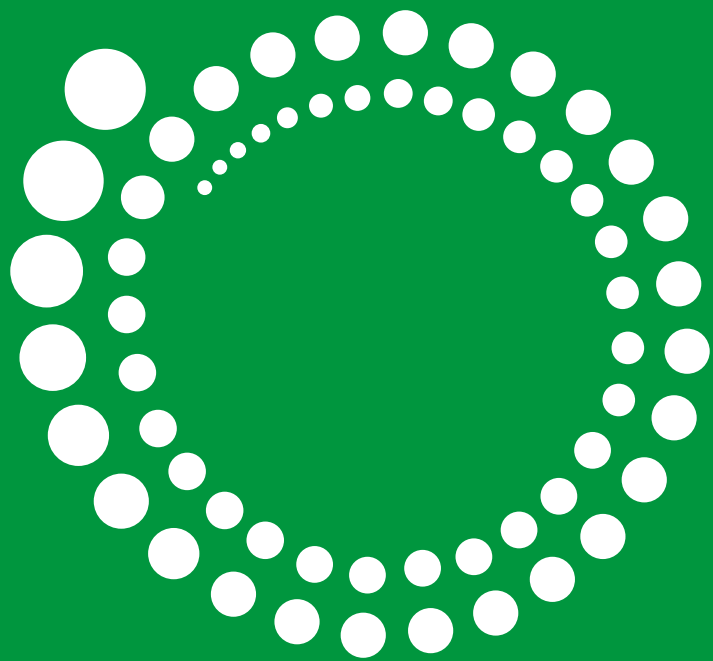

Specialistordning för fysioterapeuter

Inrättad 1993

Antagen av förbundsstyrelsen (FS). Senast reviderad januari 2014

Specialistordning för fysioterapeuter

Inrättad 1993

Utarbetad av förbundets sektioner, specialistkommitté och professionsutvecklare i samverkan. Detta dokument beskriver krav och mål samt den process som leder fram till godkänd specialistkompetens.

**Antagen av förbundsstyrelsen (FS)
Senast reviderad januari 2014**

Innehåll

4	Innehåll	13	Specialistkompetens inom flera områden
5	Förord	13	Ansökan och handläggningstid
5	Bakgrund	14	Ansökningsprocess och granskningstid
5	Varför behövs specialister och vad är specialistens roll?	14	Kostnad
6	Vem kan bli specialist?	14	Överklagande
7	Allmän information	15	Övergripande förväntade läranderesultat
7	Förkunskaper	16	Rekommenderad litteratur
7	Ansökan om att påbörja specialistutbildning	17	Specifika förväntade läranderesultat
7	Granskning av specialistkommittén	18	Ergonomi
7	Skillnaden mellan grundutbildning och specialistutbildning	19	Fysisk aktivitet och idrottsmedicin
8	Ingående delar och utformning	20	Hjärt-kärlsjukdomar
9	Specialistutbildningens innehåll och upplägg	21	Intensivvård
9	Pedagogiska antaganden	22	Mental hälsa
9	Klinisk fördjupning	23	Neurologi
10	Klinisk handledning	24	Obstetrik, gynekologi och urologi
10	Krav på handledaren	25	Onkologi
10	Teoretisk/akademisk utbildning	26	Ortopedi
11	Teoretiskt fördjupningsarbete och presentation	27	Ortopedisk Manuell Terapi (OMT)
11	Det finns inga formella kurser inom mitt område, vad gör jag?	28	Pediatrik
12	Att påbörja specialistutbildningen	29	Primär hälso- och sjukvård
12	Förbundets specialistområden	30	Respiration
13	Att ansöka om specialistkompetens	31	Reumatologi
13	Dispens	32	Smärta och smärtrehabilitering
		33	Äldres hälsa

Förord

Specialistordningen beskriver de krav och mål som krävs för att bli specialist i fysioterapi samt den process som leder fram till godkänd specialistkompetens.

Bakgrund

På 70-talet togs ett första initiativ att utveckla en specialistordning då ”behörighet att ange speciell inriktning” inrättades. Denna behörighet utfärdades fram till kongressen 1993 då den ersattes av specialistordningen. LSR:s vetenskapliga råd fastställde 16 specialistområden i december 1995. Då inkluderade dessa områden även veterinärmedicin som dock inte finns med i denna version av specialistordningen. Anledningen är att den utbildning som är tänkt ska leda fram till specialistkompetens inom veterinärmedicin ännu inte är på plats. År 2008 tillkom området primär hälso- och sjukvård. Förbundets specialistutbildning är

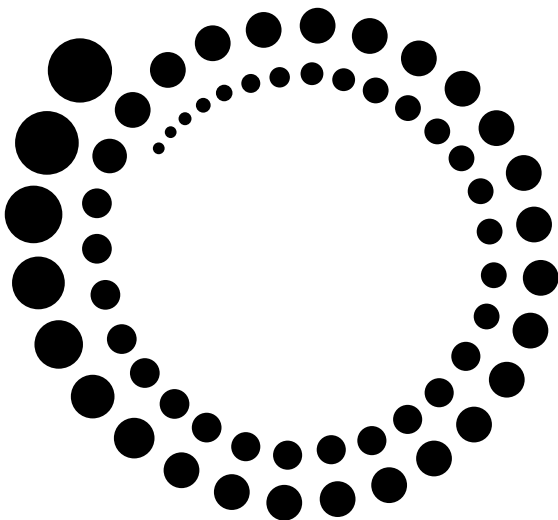
en karriärväg för den som arbetar i kliniskt arbete; därför krävs att specialisten är verksam i direkt kliniskt arbete på minst 20 procent. För den som arbetar inom akademien finns andra karriärvägar. Ännu är inte fysioterapeuters specialistutbildning reglerad i lag men förbundet verkar aktivt och kontinuerligt för att fysioterapeuters specialistkompetens ska erkännas av samhället.

Varför behövs specialister och vad är specialistens roll?

Specialister behövs för att kunna möta dagens och morgondagens krav på specialiserad vård. Specialisten ska kunna verka hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande, behandlande och rehabiliterande inom sitt specialistområde. Specialisten ska kunna utföra kvalificerade arbetsuppgifter och hantera tidigare obekanta och komplexa situationer och problem effektivt utifrån tid och resurser. Specialistens roll är att i sin verksamhet verka som

- *kunskapsbärare*
- *kunskapsförmedlare*
- *kunskapsutvecklare.*

De mål och krav som beskrivs i specialistordningen är relaterade till dessa roller. Specialistområdena måste vara ändamålsenliga utifrån flera perspektiv. De ska avspegla vårdbehovet i samhället och på så sätt göra fysioterapeuter med specialistkompetens attraktiva på arbetsmarknaden. Alltför smala områden riskerar att inte fylla sin funktion vid förändrade vårdbehov eller en förändrad arbetsmarknad. Alltför breda områden å andra sidan, riskerar att inte kännas giltiga och gångbara för fysioterapeuter som fördjupat sig inom ett specifikt område. Flera av förbundets 16 områden

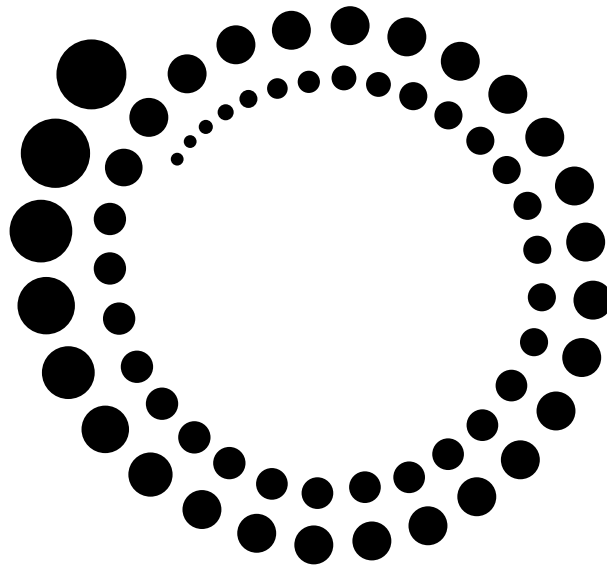

sammanfaller helt eller delvis med World Confederation for Physical Therapy's (WCPT) så kallade sub groups. www.wcpt.org

I den här reviderade versionen har bakgrundsinformation liksom målbeskrivningar och tillhörande krav uppdaterats. Målen är nu beskrivna utifrån kompetensbegreppet som innefattar kunskaper, färdigheter och förhållningssätt tillsammans. Texten har utarbetats av förbundets professionsutvecklare och har därefter reviderats i flera omgångar efter synpunkter från sektionerna samt från specialistkommittén. Synpunkter har också inhämtats externt. Förbundsstyreslen antog specialistordningen januari 2014.

Vem kan bli specialist?

Alla fysioterapeuter, oavsett medlem i förbundet eller inte, kan bli specialist förutsatt att hon/han uppfyller fastställda förkunskaper samt generella och specifika mål så som de redovisas i detta dokument.

Allmän information

Förkunskaper

Innan fysioterapeuten kan påbörja sin specialistutbildning måste hon/han ha

- *grundutbildning i fysioterapi, motsvarande kandidatexamen, 180 hp*
- *2 års klinisk erfarenhet med en tjänstgöring motsvarande minst 75 procent.*

Ansökan om att påbörja specialistutbildning

Specialistutbildningen bygger på självstyrt lärande med stöd av en studieplan som formuleras och följs upp tillsammans med en handledare. Studieplanen liksom handledaren ska i förväg godkännas av förbundets specialistkommitté. Det finns två ansökningstillfällen/år, 1 februari respektive 1 september. Vid dessa tillfällen hanteras alla ansökningsärenden. Handläggningstiden är normalt upp till två månader efter sista ansökningdag.

Granskning av specialistkommittén

Specialistkommittén består av 5 ledamöter som

nominerats av sektionerna och därefter utsedda av förbundsstyrelsen. Kommitténs uppgift är att granska hurvida den sökande uppfyller krav och mål så som de beskrivs i detta dokument. Ledamöterna representerar en bredd av kunskapsområden och är själva specialister. Kommittéuppdraget är ett förtroendeuppdrag och sker utanför ledamotens ordinarie arbete. Till sin hjälp har kommittén en handläggande tjänsteman från förbundets kansli. Handläggaren tar emot och registerar ansökningar, bistår kommittén och kommunicerar med de sökande. På delegation av kommittén godkänner handläggaren också ansökningar om handledare samt vissa kompletteringar rörande tidigare ansökningar.

Vid bedömning vägs utbildningens ingående delar samman och ska tillsammans motsvara krav och mål i detta dokument. De olika delarna ska säkerställa en mix av teori och praktik och motsvara kompetens på avancerad nivå.

Skillnaden mellan grundutbildning och specialistutbildning

I tabellen nedan visas exempel på skillnad i kompetenskrav mellan grundnivå (kandidat) och

<i>Grundnivå (kandidat)</i>	<i>Avancerad nivå (magister/master)</i>
Hanterar definierade och avgränsade områden, aspekter och frågeställningar.	Hanterar komplexa situationer, tidigare okända företeelser och problem inom givna tidsramar, även med begränsad information.
Kännedom om vetenskaplig grund och om några tillämpliga metoder.	Medverkar i forsknings- och utvecklingsarbete.
Informerar och vägleder olika grupper.	Argumenterar muntligt och skriftligt för slutsatser anpassat till olika grupper och kontext.

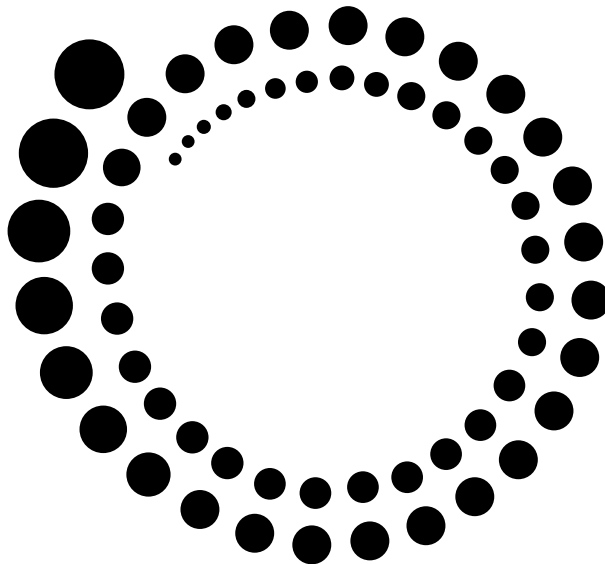
avancerad nivå (magister/master), SFS:1993:100. Avancerad nivå innebär rent generellt att specialisten kan hantera större komplexitet och kan lösa problem under mer utmanande förhållanden.

Det är den sökandes eget ansvar att lämna korrekta och tillräckligt utförliga uppgifter inom angiven tid som bildar underlag för kommitténs bedömning. Om underlaget inte är tillräckligt eller inte motsvarar krav och mål kan den sökande bli ombedd att komplettera ansökan.

Ingående delar och utformning

- *Klinisk fördjupning under handledning (3 år, minst 75 procents tjänstgöringsgrad)*
- *Teoretisk/akademisk utbildning (minst magisterexamen + annan utbildning)*
- *Teoretiskt fördjupningsarbete och presentation i vetenskapligt sammanhang (föredrag, poster eller publikation). För det teoretiska fördjupningsarbetet kan den sökande åberopa magisteruppsatsen, alternativt ett kvalitetssäkringsprojekt av motsvarande omfattning.*

Läs om de olika delarna mer ingående längre fram i dokumentet.

Specialistutbildningens innehåll och upplägg

Pedagogiska antaganden

Ur ett pedagogiskt perspektiv är det angeläget att innehållet i utbildningen är anpassat efter den enskildes behov. Ett standardiserat innehåll, lika för alla, medför en risk att den som ska lära får repetera och läsa om sådant som hon/han redan har kompetens inom. Utbildningen riskerar därmed att inte bli ändamålsenlig eller motiverande. Specialistutbildningen är målrelaterad och individuellt utformad. Det innebär att innehållet i den kan se olika ut för olika individer beroende på de erfarenheter, kunskaper och meriter som den sökande har med sig vid specialistutbildningens början. Fokus för bedömningen ligger på målpuffyllelse, det vill säga det som den sökande lärt sig genom sin kliniska erfarenhet samt fort- och vidareutbildning. Det vill säga resultatet av lärande och utveckling (kompetenser). Inom ett sådant kompetensbaserat synsätt är det inte föreskrivet exakt vilka kurser den enskilde ska gå eller exakt hur många timmar hon/han gjort det ena eller det andra. Utgångspunkten är istället att allt systematiskt lärande räknas och att det finns många olika sätt att lära och utvecklas på. Målpuffyllelse ska kunna verifieras med olika intyg.

När den enskilde kan bevisa att hon/han, inom givna ramar och med systematik och ändamålsenlighet, uppnått målen så kan den sökande bli godkänd specialist.

OBS! Det är den sökandes ansvar att bevisa målpuffyllelse. De krav som ställs i specialistordningen hänger ihop med specialistens roller som kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare.

Klinisk fördjupning

Tjänstgöringen ska omfatta minst tre års tjänstgöring inom specialistområdet under vägledning av en namngiven handledare som godkänts i förväg av förbundets specialistkommitté. Tjänstgöringen ska motsvara minst 75 procent av heltid. Om fysioterapeuten inte uppfyller tjänstgöring motsvarande 75 procent sett över tre år så ska tiden på specialistutbildningen förlängas så att den sammanlagda kliniska erfarenheten inom kunskapsområdet ändå motsvarar 27 månader heltid. Den kliniska fördjupningen ska motsvara en bredd inom specialistområdet avseende, ålder, diagnoser samt verksamhetsområde.

Kravet på tre års klinisk fördjupning ska säkerställa att specialisten utvecklat såväl bredd som djup inom ett specialistområde samt att den sökande haft adekvat tid på sig att utveckla sina färdigheter i sitt kliniska sammanhang.

Exempel: För området fysisk aktivitet och idrottsmedicin framgår att verksamhetsfältet omfattar ”kunskapen att vägleda, behandla och rehabilitera motionärer och tävlande idrottsutövare i alla åldrar, att understödja och anpassa fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionshinder”. Detta innebär att den sökandes kliniska erfarenhet måste omfatta barn och vuxna, motionärer och idrottare samt personer med och utan funktionshinder. Den sökande måste planera den kliniska utbildningen så att den motsvarar beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde. Genom randutbildning, auskultation och hospitering ska den som lär skaffa sig adekvat bredd.

Klinisk handledning

Specialistutbildningen kräver handledning om ca fem tillfällen/år och ska motsvara minst 30 timmar fördelat över tre år.

Handledaren ska

- *fungera som bollplank och stöd vid utformningen av studieplanen*
- *bistå med kollegialt erfarenhetsutbyte i och kring kliniskt arbete för valda moment eller aspekter kopplat till kraven/målen*
- *följa upp att innehållet i planen genomförs och vara ett stöd för reflektion kring lärande.*

Handledningen av specialistutbildningens kliniska del kan ske individuellt eller i grupp. Observera att den kliniska handledningen är utöver kravet på randutbildning, auskultation och hospitering som tidigare beskrivits om klinisk fördjupning ovan.

I samband med att studieplanen upprättas kan handledare och fysioterapeut också göra en överenskommelse om hur handledningen ska läggas upp. Syftet med ett kontrakt är att främja en välfungerande relation och att synliggöra förväntningar och behov mellan handledare och den sökande. Det kan handla om kommunikations-sätt, återkoppling och/eller lärstil. Vägledning för ett sådant utbildningskontrakt finns att ladda ner från hemsidan.

Krav på handledaren

Den kliniska handledaren ska själv vara specialist inom relevant område. Handledaren ska vara kliniskt verksam inom specialistområdet minst 20 procent av sin tjänstgöringstid.

Den sökande som är anställd bör i första hand vända sig till sin arbetsgivare för att finna en lämplig handledare. På förbundets hemsida finns också en lista med namn på specialister som har

godkänt publicering av sina kontaktuppgifter. Att handleda kollegor under utbildning är meriterande och bör helst ske inom ramen för ordinarie tjänst. Det är verksamhetschefen (den sökande själv om man är egenföretagare) som har det övergripande ansvaret för kompetensutvecklingen i verksamheten och är den som slutligen avgör om specialistutbildning såväl som handledning kan ske inom ramen för ordinarie arbetstid.

Utöver den kliniska handledningen sker den vetenskapliga projekthandledningen inom ramen för magister-/masterutbildningen vid universitet/högskola. Specialistkommittén har inga synpunkter på hur den vetenskapliga handledningen organiseras inom universitet/högskola. Detta regleras helt och hållet av respektive lärosäte. Kommittén kommer endast att följa upp att examensbevis finns samt att inriktning på examensarbetet kan kopplas till valt specialistområde.

Teoretisk/akademisk utbildning

Teoretisk/akademisk utbildning ska vara planerad, ändamålsenlig och systematisk och ska kunna motiveras utifrån specialistområdets krav och mål samt den sökandes behov. Exempel på lärandeaktiviteter är internutbildning, konferenser och aktivt deltagande i nätverk, egna litteraturstudier, kurser och workshoppar, auskultation, kritisk vän, m.m. Den som lär rekommenderas att dokumentera sitt lärande genom portfolio. Om man väljer att använda förbundets Karriärportfölj kan man få hjälp att strukturera sitt lärande och på så vis styrka genomförda aktiviteter för specialistkommittén (ta kontakt med förbundets professionsutvecklare). Observera att fysioterapi är ett tvärvetenskapligt ämne och många områden överlappar därför varandra naturligt. Ett ämne kan därför ha relevans för flera specialistområden.

Den sökande ska ha en akademisk vidareutbildning på avancerad nivå, minst magisterexamen. Alla sorters magister-/masterexamen som kan anses ha relevans för fysioterapi accepteras, exempelvis klinisk medicinsk vetenskap, beteendevetenskap, folkhälsa eller idrottsmedicin för att nämna några exempel. En examen på avancerad nivå ska säkerställa att specialisten utvecklat akademiska kompetenser såsom kritiskt tänkande, informationskunskap, vetenskapligt förhållningsätt och självstyrt lärande. Denna kompetens ger den sökande verktyg att vidareutveckla sig inom sitt ämnesområde samt kapacitet att verka i rollen som kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare.

Teoretiskt fördjupningsarbete och presentation

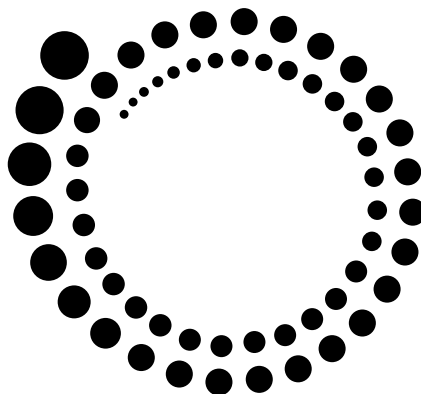
Det teoretiska fördjupningsarbetet ska ha en tydlig koppling till valt specialistområde och ska, för att den sökande ska bli godkänd som specialist, vara presenterat i ett vetenskapligt, publikt sammanhang. Att sammanhanget ska vara vetenskapligt innebär att presentationen (muntligt föredrag, poster eller publikation) måste ha föregåtts av så kallad referee-granskning eller expertgranskning.

Det finns flera arenor där den sökande kan presentera sin kompetens. Diskutera med handledare

eller ta kontakt med aktuell sektion inom förbundet för vägledning. Om uppsatsen som gjorts inom ramen för magister-/masterutbildningen av någon anledning saknat koppling till valt specialistområde kan kravet på teoretisk fördjupning kompenseras med ett förbättringsprojekt/utvecklingsarbete i verksamheten eller en fördjupning som gjorts inom ramen för en fristående kurs. Det kan handla om flera mindre arbeten eller ett större. Bedömningen görs av förbundets specialistkommitté. Detta blir också aktuellt om man vill söka specialistkompetens inom två områden.

Det finns inga formella kurser inom mitt område, vad gör jag?

Om utbudet av akademiska kurser eller annan utbildning är begränsat måste den sökande lägga större tonvikt på fortbildning, handledning och randutbildning inom den kliniska fördjupningen. Exempel: Intensivvård är ett område där de formella kurserna är få. Den sökande får då planera in mer tid för auskultationer och hospitering. Större fokus måste då också läggas vid självstudier av litteratur och bevakning av och deltagande i utbildningsdagar och konferenser. Lärandet bör dokumenteras och styrkas genom till exempel intyg och/eller reflektionsdagbok.

Att påbörja specialistutbildningen

Identifiera det specialistområde som är aktuellt. Det finns idag 16 olika områden. Området väljs utifrån intresse, verksamhetens krav samt nuvarande kompetensprofil och arbetsfält.

Därefter bör den sökande kontakta en lämplig handledare. Specialistordningen föreskriver en namngiven handledare under utbildningen. Det finns möjlighet att ha mer än en handledare. Minst en av dem måste vara fysioterapeut. Om det råder brist på specialister inom ett område kan den sökande kontakta förbundet för att hitta en alternativ lösning.

Den sökande ansöker om godkännande av handledare till förbundets specialistkommitté. Handledaren ska uppfylla två krav: Hon/han ska själv vara specialist samt vara kliniskt verksam på minst 20 procent.Handledningen kan ske på distans och/eller i grupp.

- *Formulera en studieplan tillsammans med handledaren. De övergripande respektive ämnesspecifika förväntade läranderesultaten ska vara vägledande för innehållet i studieplanen.*
- *Gör en kartläggning och analys av nuvarande kompetensprofil så som den ser ut idag och jämför den med specialistordningens krav och mål.*
- *Studieplanen ska omfatta specialistutbildningens alla ingående delar och innehålla en redogörelse för de krav och mål som redan är uppfyllda (nuläge) samt en plan för de krav och mål som saknas.*
- *Identifiera kunskapsluckor och behov av utveckling i relation till målen och gör en konkret plan för de krav och mål som ännu inte är uppfyllda.*
- *Undvik allmänna formuleringar såsom ”regelbunden handledning”, ”auskultation x flera” eller ”genomgång av patientfall”, ”gå relevanta kurser”. Innehållet behöver specificeras på ett*

sådant sätt att syfte och innehåll med kurser, handledning, auskultation och patientfall etc. framgår. På förbundets hemsida finns vägledning om hur formuleringar kan se ut.

Studieplanen ska stämmas av med handledaren (förankra planen med närmaste chef om den sökande är anställd).

Skicka in planen för godkännande och granskning till specialistkommittén. Syftet med detta är att få återkoppling på studieplanen så att sökande och specialistkommittén är överens om vad som är tillräckligt och relevant i termer av utbildning. Detta minskar risken att senare behöva komplettera när specialistkompetensen ska prövas.

Förbundets specialistområden

1. Ergonomi
2. Fysisk aktivitet och idrottsmedicin
3. Hjärt-kärl sjukdomar
4. Intensivvård
5. Mental hälsa
6. Neurologi
7. Obstetrik, gynekologi och urologi
8. Onkologi
9. Ortopedi
10. Ortopedisk Manuell Terapi
11. Pediatrik
12. Primär hälso- och sjukvård
13. Respiration
14. Reumatologi
15. Smärta och smärtrehabilitering
16. Äldres hälsa

Att ansöka om specialistkompetens

När den sökande fullföljt studieplanen och stämt av det med handledaren är det möjligt att ansöka om specialistkompetens. Blanketter och formulär finns på hemsidan.

- 1) Fyll i ansökningsblanketten.
- 2) *Exemplifiera hur de övergripande samt specifika förväntade läranderesultaten är uppfyllda. Exempelvis genom klinisk fördjupning med auskultation och handledning, eller genom deltagande i nätverk, workshoppar, konferenser, självstudier etc. Redogörelsen ska kunna verifieras med intyg (se punkt 5 nedan).*
- 3) *Sammanställ en översikt av den kliniska tjänstgöringen. Den sökande ska själv räkna ihop tjänstgöringsgrad över tid och för olika anställningar och redovisa totalt antal månader motsvarande heltid. Exempelvis motsvarar 50 procents tjänstgöring under ett år sex månader heltid.*
- 4) *Sammanställ en översikt av teoretisk/akademisk utbildning.*
- 5) *Bifoga kopia på tjänstgöringsintyg, kursintyg, intyg om auskultation etc. som styrker målfyllelse och sammanställningarna i punkterna ovan.*
- 6) *Se till att dokumenten är vidimerade (ej av släkting) med namn, titel, telefonnummer och, där så efterfrågas, är undertecknade av handledare.*

Dispens

Detta kan endast bli aktuellt om fysioterapeuten/sjukgymnasten har lång och bred klinisk erfarenhet inom området, är klar med magister-/masterexamen samt har presenterat ett arbete i ett vetenskapligt sammanhang.

Den sökande måste själv göra en kartläggning och analys av aktuell kompetensprofil. Om hon/han då finner att krav och mål som efterfrågas gott

och väl redan är uppfyllda (bortsett från handledningen) så kan den enskilde pröva att ansöka om specialistkompetens och till den bifoga en dispensansökan från klinisk handledning.

Specialistkompetens inom flera områden

Det är möjligt att söka specialistkompetens inom mer än ett område. Observera att samma krav gäller för specialistområde 2 (bortsett från magisterexamen). Den sökande måste särredovisa sin kompetensprofil för varje område. Visserligen överlappar vissa områden och kompetenser varandra men det är ändå inte möjligt att utan vidare åberopa samma merit två gånger. Den sökande måste särskilt motivera hur en viss kompetens bidragit till utvecklingen inom specifikt specialistområde. Den sökande måste visa upp ett unikt teoretiskt fördjupningsarbete för varje område. För specialistområde nr 2 kan detta vara ett eller flera (beroende på omfattning) fördjupningsarbeten som den sökande gjort inom ramen för en fristående kurs eller kan vara ett förbättringsprojekt inom ramen för den kliniska verksamheten. Det är förbundets specialistkommitté som gör en bedömning av eventuella andra arbeten som åberopas. Observera att man måste fylla i en ansökan för varje specialistkompetens.

Ansökan och handläggningstid

Ansökan kan göras två ggr/år, varje vår och höst. Sista ansökningsdag är för våren 1 februari och för hösten 1 september. Handläggningstiden för en ansökan, oavsett ärende, är upp till två månader. Observera att om den sökandes ansökan inte uppfyllt mål eller inte givit tillräckligt underlag för kommitténs bedömning kommer kommittén att begära komplettering. Kompletteringar bedöms normalt vid kommitténs nästa granskningstillfälle men bedömningen kan i vissa fall delegeras till

handläggande tjänsteman. Det är kommittén som avgör vad som kan delegeras till tjänsteman.

Ansökningsprocess och granskningstid

Ansökan tas emot av en handläggande tjänsteman på förbundet. Handläggaren går igenom insända handlingar för att se att dessa är korrekta och att alla efterfrågade dokument och handlingar är på plats. Handläggaren skickar en skriftlig bekräftelse (via mejl) på att ansökan tagits emot. Observera att detta kan dröja något beroende på arbetsbelastningen på kansliet.

Alla inkomna ansökningar skickas sedan ut till specialistkommittén för granskning gentemot krav och mål i detta dokument. Specialistkommittén har efter en vederbörlig tid för sitt granskningssuppdrag ett fysiskt sammanträde där varje ansökan diskuteras/motiveras, varefter beslut fattas.

Efter specialistkommitténs sammanträde informeras den sökande skriftligen (mejl) om kommitténs beslut av handläggande tjänsteman.

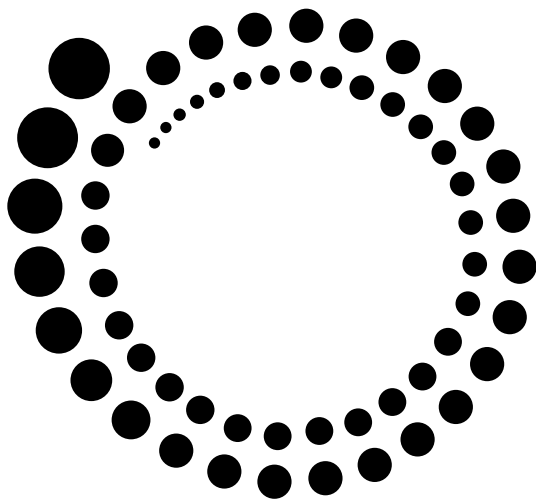
Kostnad

Avgiften är 1 000 kr för medlem respektive 9 500 kr för icke medlemmar. Avgiften avser handläggning, samt ledamöternas omkostnader för möten samt för specialistcertifikatet. Avgiften betalas i samband med att handläggning av en ansökan påbörjats. Skulle den sökande av olika skäl inte kunna fullfölja sin specialistutbildning kan hon/han kontakta förbundet och få tillbaka 80 procent av avgiften.

<http://www.fysioterapeuterna.se/Om-forbundet/Kontakt/>

Överklagande

Om den sökande inte blir godkänd har hon/han möjlighet att komplettera och/eller förtydliga sin ansökan. Om den sökande och kommittén däremot inte är överens finns möjlighet för den sökande att överklaga kommitténs beslut till Vetenskapliga rådet (VR). I en överklagan behöver den sökande redogöra för den/de aspekter som hon/han anser inte blivit korrekt värderade och motivera varför beslutet bör ändras. Överklagan ska skickas inom två veckor efter meddelat beslut. Överklagan skickas med post till förbundet på adress Box 3196, 103 63 Stockholm.

Övergripande förväntade läranderesultat

Nedan listas de övergripande förväntade läranderesultat. Den sökande ska exemplifiera/styrka måluppfyllelsen av dessa. Längre fram i dokumentet beskrivs förväntade läranderesultat för varje specialitetsområde. De förväntade läranderesultat är till för att specialisten ska kunna ta sig an kvalificerade arbetsuppgifter och uppfylla uppsatta mål som kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare på avancerad nivå.

- a) *Integrerar systematiskt aktuell vetenskap, teori och praktiskt kunnande i sitt kliniska resonemang och beslutsfattande med hänsyn taget till situation och patientens/klientens behov.*
- b) *Använder evidensbaserade metoder för test, undersökning och behandling och tillämpar dessa noggrant, konsekvent och ändamålsenligt.*
- c) *Utformar specifika och mätbara behandlingsmål och planerar behandling tillsammans med patienter/klienter utifrån ett personcentrerat förhållningssätt.*
- d) *Tillämpar och anpassar kunskapen om sjukdomsförebyggande metoder i enlighet med nationella riktlinjer för att a) ge enkla råd samt b) rådgivande samtal kring matvanor, tobaksbruk och riskbruk av alkohol samt c) för att ge rådgivande samtal med tillägg när det gäller otillräcklig fysisk aktivitet.*
- e) *Identifierar, löser och prioriterar effektivt bland komplexa kliniska problem relaterat till sitt specialitetsområde, även utifrån begränsad eller motsägelsefull information.*
- f) *Samverkar i team med patienter/klienter och vid behov deras närstående, kollegor och andra professioner.*
- g) *Håller sig à jour med organisations- samt hälso- och sjukvårdspolitiska mål och arbetar medvetet och strategiskt utifrån dessa.*
- h) *Tar ansvar för och initierar kvalitetsutveckling och ständiga förbättringar i verksamheten och samverkar med patienter/klienter och andra för att utveckla praktik och verksamhet.*
- i) *Identifierar egna utvecklingsbehov utifrån styrkor och svagheter gällande sin kompetens och uppdaterar kontinuerligt och systematiskt sin kompetens inom fysioterapi och valt specialitetsområde samt inom hälso- och sjukvård.*
- j) *Använder olika databaser och andra kunskapskällor, även utanför sitt omedelbara specialitetsområde, för att kontinuerligt och aktivt söka reda på, identifiera och kritiskt granska vetenskap och annan kunskap.*
- k) *Kommunicerar sin kompetens och argumenterar inom sitt specialitetsområde utifrån aktuella teorier och vetenskapligt underlag i såväl tal som skrift och anpassar budskapet för olika kontexter.*
- l) *Anpassar sitt förhållningssätt och språk för olika mottagare med beaktande av mottagarens kommunikativa förutsättningar, kunskap, kultur och värderingar.*
- m) *Visar ett respektfullt och etiskt förhållningssätt i mötet med patienter/klienter och andra aktörer, vilket innebär att acceptera olikhetänkande, att se till människors potential, att vara lyhörd för andras behov och att lyssna.*
- n) *Agerar medvetet och ansvarsfullt i förhållande till sin professionella roll och med respekt för andras professionella roller och ansvar.*
- o) *Verkar som förebild för andra och strävar ständigt att utveckla sig i sin yrkesroll samt utveckla kunskapen inom sitt specialitetsområde och delar med sig av sin kompetens till andra.*

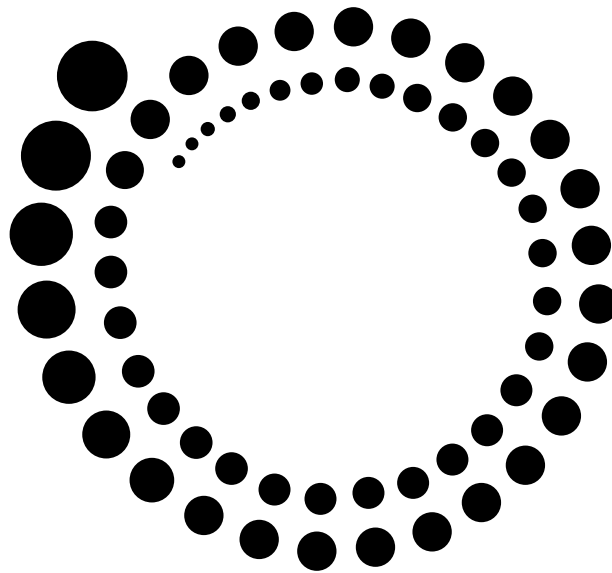
Rekommenderad litteratur

- *ICF, Handbok i att använda ICF och ICF-CY. Adolfsson M m.fl. Studentlitteratur 2011.*
- <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2003/2003-4-2>
- *Clinical Reasoning in the Health Professions, Higgs J. Elsevier 2008 (3:e utg.)*
- *The movement continuum theory of physical therapy, Cott CA, Physiotherapy Canada. 1995; 47(2):87-95.*
- *Description of physical therapy* <http://www.wcpt.org/what-is-physical-therapy>
- *Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder, Socialstyrelsen* <http://www.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationellariktlinjer>
- *Fyss/Far* <http://www.fhi.se/Publikationer/Alla-publikationer/FYSS-2008/>
- *Förbättringskunskap* <http://www.lj.se/forbattningskunskap>
- *Teoretisk grund samt aktuell vetenskaplig litteratur och eventuella riktlinjer inom valt specialistområde (se specifika kompetensmål).*

Specifika förväntade läranderesultat

På kommande sidor följer beskrivningar av de olika specialistområdena och dess verksamhetsfält samt de perspektiv som varje specialistområde omfattas av. Förutom de tidigare beskrivna övergripande målen ska den sökande också redogöra för, med konkreta exempel, hur hon/han uppfyller förväntade läranderesultat inom valt specialistområde. Läranderesultaten nås genom klinisk fördjupning, teoretisk/akademisk utbildning och handledning.

Ergonomi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Ergonomi rör samspelet mellan människa, arbetsuppgifter och den omgivande miljön i relation till hälsa utifrån förutsättningar och krav. En fysioterapeut som är specialist inom ergonomi finns inom företagshälsovård, på arbetsmiljö/yrkesmedicinska kliniker, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket samt som enskilda företagare och konsulter. Fysioterapeuten är specialist i att se människan i förhållande till arbetslivet. Specialisten arbetar för att minska arbetsrelaterad ohälsa och en allmänt förbättrad folkhälsa. Specialisten arbetar förebyggande, hälsofrämjande, rådgivande och konsultativt på såväl individnivå som grupp- och organisationsnivå, det vill säga gentemot såväl arbetstagare som arbetsgivare. Specialisten inom ergonomi har ofta ett fördjupat samarbete med andra myndigheter och instanser såsom Försäkringskassan, kommunen, sjukvården samt privata aktörer inom arbetslivsinriktad rehabilitering. Arbetet sker ofta multidisciplinärt och teambaserat med ett konsultativt arbetssätt.

Förväntade läranderesultat inom området ergonomi

- 1) Tillämpar kunskaper om arbetsförmågebedömningar, försäkringsmedicinska bedömningar, intygs-skrivning och belastningsergonomiska metoder utifrån aktuellt vetenskapligt underlag och teorier.
- 2) Kartlägger, analyserar, utreder arbetsplats och arbetsteknik och dokumenterar bedömning.
- 3) Utför rådgivning om planering och utformning av arbetsplatser och lokaler.
- 4) Anpassar arbetsuppgifter och arbetsplatser (upplägg, utformning, utförande) utifrån såväl den enskildes behov som utifrån ett organisationsperspektiv.
- 5) Ger råd och vägledning inom arbetstekniska hjälpmedel angående deras tillämpning och användning.
- 6) Tillämpar process- och förändringsarbete inom arbetslivet.
- 7) Integrerar kunskaper om arbetslivs-/yrkesinriktad rehabilitering i praktiken på individ-, grupp- och organisationsnivå.
- 8) Planerar och genomför åtgärder utifrån kunskaper om fysiska och psykosociala faktorerens betydelse i arbetslivet.
- 9) Tillämpar strategier för att hantera och minska stress i relation till arbetslivet.
- 10) Utbildar och handleder olika grupper på olika nivåer i arbetslivet.
- 11) Ger stöd åt ledare i systematiskt arbetsmiljöarbete.

Fysisk aktivitet och idrottsmedicin

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Specialistområdet fysisk aktivitet och idrottsmedicin innefattar kunskap om att utreda, vägleda, behandla och rehabilitera motionärer och idrottsutövare på olika nivå i alla åldrar, att understödja och anpassa fysisk aktivitet och idrott för personer med funktionshinder samt kunskapen om tillämpning av fysisk aktivitet och träning som del av rehabiliteringen efter skada och sjukdom.

Specialisten har kunskap om aktivitetens betydelse för att förebygga ohälsa samt rörelsens förmåga att bidra till förbättrad hälsa vid nedsatt funktion eller sjukdom.

Vidare inbegriper det kunskap om primärprevention, det vill säga om hur det genom specifik träning går att förebygga skador. Fysioterapeuter med specialistkompetens inom fysisk aktivitet och idrottsmedicin finns inom öppenvård, specialiserad slutenvård samt inom idrottsrörelsen på olika nivåer, från lokala idrottsföreningar till förbunds nivå. Specialisten har ett ansvar att utbilda, stödja och samverka med kollegor, blivande kollegor och andra medicinska yrkeskategorier i det medicinska teamet gällande ovan nämnda kompetenser.

Förväntade läranderesultat inom området fysisk aktivitet och idrottsmedicin

- 1) Tillämpar strategier för att utreda, behandla och förebygga traumatiska och icke-traumatiska idrottsskador (överbelastning).
- 2) Tillämpar kunskaper om träningslära och olika träningskoncept och anpassar dem för olika motions- och idrottsformer och för olika åldrar.
- 3) Integrerar kunskap om grundläggande biomekaniska principer och även om läkning och läkningsprocesser vid bedömning och behandling av skador.
- 4) Integrerar kunskap om uppkomst av smärta, smärtmekanismer och smärtreducerande metoder i relation till motion och idrott.
- 5) Utför rörelseanalys i relation till fysiska krav och förutsättningar.
- 6) Använder kunskap om mental träning i relation till interventioner inom motion och idrott.
- 7) Integrerar kunskaper om psykologiska aspekter vad gäller överträning och återgång i idrott efter skada.
- 8) Beaktar kunskaper om näringslära i relation till träning och idrott, inklusive ätstörningar (t.ex. idrottsanorexi och ortorexi).
- 9) Tar hänsyn till köns- och genusperspektiv när det gäller skador och återgång i idrott.
- 10) Beaktar kunskaper om medicinska tillstånd, metoder för medicinsk diagnostisering och behandling med relevans för området.
- 11) Beaktar kunskaper om dopning och dess verkningsmekanismer.
- 12) Utbildar och handleder olika aktörer kopplade till motion och idrott.

Hjärt-kärlsjukdomar

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet hjärt-kärlsjukdomar arbetar med patienter med funktionsstörningar i cirkulationsorganen och utgör en del av den medicinska utredningen och behandlingen. Patienterna återfinns i alla åldersgrupper. Behov av specialistkompetens finns framför allt inom slutenvården, men också i den öppna vården. Inom denna specialitet baseras bedömning och behandling på analys av patientens cirkulatoriska tillstånd och möjlighet till fysisk aktivitet, i såväl rehabiliterande som sekundärpreventivt syfte.

Förväntade läranderesultat inom området hjärt-kärlsjukdom

- 1) Integrerar kunskaper om cirkulationsfysiologi samt cirkulationsorganens patoanatomy och patofysiologi vid bedömning, analys och genomförande av interventioner.
- 2) Analyserar och bedömer hjärt-kärlfunktion i relation till fysisk funktion, aktivitet/delaktighet.
- 3) Använder kunskaper om fysioterapeutiska behandlingsmetoder utifrån deras teoretiska förklaringsmodeller och aktuella vetenskapliga underlag.
- 4) Beaktar kunskaper om kardiologi, invasiva, noninvasiva och farmakologiska behandlingsmetoder i relation till patientgruppen.
- 5) Tillämpar kunskaper om träningsfysiologi i relation till hjärt-kärlsjukdomar för att kunna anpassa fysisk träning till en individ och/eller grupp för olika cirkulatoriska funktionsnedsättningar.
- 6) Leder avspänningsträning samt vägleder och stödjer patienten i att hantera sin sjukdom i relation till fysiskt funktionstillstånd.
- 7) Utarbetar informationsmaterial och undervisning för olika grupper i relation till hjärt- kärlsjukdom.
- 8) Integrerar kunskaper om relevanta instrument och tester och för att bedöma fysisk och psykisk funktion med relevans för hjärt-kärlsjukdom
- 9) Håller sig uppdaterad gällande medicinteknisk utrustning förekommande inom verksamhetsområdet.
- 10) Beaktar kunskaper om smärtbehandling för patientgruppen.
- 11) Håller sig uppdaterad om kunskaper kring stroke och sjukgymnastiska interventioner vid stroke.
- 12) Tillämpar strategier för att bemöta och bearbeta akut traumatisk kris och långvarig kris.

Intensivvård

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet intensivvård arbetar med patienter i behov av avancerad övervakning, diagnostik eller behandling vid hotande eller manifest svikt i vitala funktioner. Dessa patienter återfinns i alla åldersgrupper. Specialisten återfinns inom slutenvård vid olika intensivvårdsenheter.

Förväntade läranderesultat inom området intensivvård

- 1) Integrerar systematiskt fördjupade kunskaper om respirations- och cirkulations-fysiologi, dess patofysiologi samt traumatologi vid bedömning, analys och behandling. Beroende på var fysioterapeuten verkar behöver specialisten kännedom om eller kunna tillämpa fördjupade kunskaper inom lungmedicin, kardiologi, kirurgi, neurologi, pediatrik, brännskador och träningsfysiologi. Specialisten håller sig i övrigt uppdaterad med och beaktar aktuella kunskaper kring övriga områden än det hon/han har sin fördjupning inom.
- 2) Utför bedömning och analys av allmäntillstånd, cirkulation, respiration, muskelfunktion, neurologi, ledrörlighet och funktionell förmåga och medverkar på det sättet aktivt i den medicinska utredningen och behandlingen.
- 3) Beaktar hur immobilisering och sedering påverkar respiration, muskelfunktion (neurologi), kropps-
uppfattning och kognitiv funktion.
- 4) Tillämpar aktuella fysioterapeutiska behandlingsmetoder inom området och håller sig uppdaterad på deras vetenskapliga underlag och teoretiska förklaringsmodeller.
- 5) Bemöter och hanterar kris- och sorgereaktioner.
- 6) Tillämpar utifrån lungröntgendiagnostik adekvata fysioterapeutiska behandlingsmetoder.
- 7) Beaktar kunskaper om farmakologisk behandling och dess eventuella påverkan på fysioterapeutisk behandling.
- 8) Integrerar och tillämpar kunskaper om tekniska övervakningssystem, respiratorbehandling inklusive respiratorfunktioner, hostmaskiner och annan medicinteknisk utrustning förekommande inom verksamhetsområdet.

Mental hälsa

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Målet för sjukgymnastik inom psykiatri och psykosomatik är att minska graden av funktionshinder samt höja graden av hälsa och välbefinnande hos barn, ungdomar och vuxna med psykisk ohälsa och sjukdom. Detta kan yttra sig i störningar i relationen till den egna kroppen, kroppsupplevelse och/eller rörelsebe- teende. Insatserna utgår från ett bio-psyko-socialt perspektiv på ohälsa och sjukdom med tonvikt på den psykosomatiska förståelsen av sambandet mellan kropp och psyke. Individens självkänsla, kopplad till kroppsupplevelse och rörelsefunktion är i fokus, därtill att aktivera individens egna resurser till hälsa, åter- hämtning och livskvalitet. Behandlingsinsatserna omfattar, förutom fysisk aktivitet och träning, strategier för att öka medvetenheten om den egna hälsan och kroppen samt för att öka förmåga att identifiera, hante- ra och reglera kroppsliga förnimmelser, såväl sensoriska som emotionella samt förbättra den sensomotoris- ka funktionen. Mötet/interaktionsprocessen används medvetet som en del av behandlingen. Specialiteten bedrivs i såväl öppna som slutna vårdformer, offentligt och privat, samt i övrig verksamhet i den mån arbetssättet är psykiatriskt eller psykosomatiskt inriktat. Arbetet utförs ofta i samverkan med multidisciplinära team eller andra enskilda vårdgivare. Samverkan sker inom och utom hälso- och sjukvårdssystemet i olika former av team och andra interprofessionella sammanhang. Dessutom sker samverkan med berörd personal inom primärvård, kommunal vård inklusive hemtjänst, socialtjänst, försäkringskassa, arbetsvår- dande myndigheter, skola, med arbetsledare och företagshälsovård samt med närstående.

Förväntade läranderesultat inom området psykiatri och psykosomatik

- 1) *Integrerar kunskaper ändamålsenligt från olika områden såsom psykosomatik, psykisk ohälsa, stress, neuropsykiatri, invandrar- och flyktingpro- blematik, posttraumatisk stress samt krigs- och katastrofpsykiatri vid analys, bedömning och behandling rörande barn och vuxna.*
- 2) *Använder för området specifika bedömningsmetoder utifrån bästa tillgängliga evidens för att undersö- ka, bedöma och behandla funktionshinder relate- rat till sambandet mellan kropp och psyke.*
- 3) *Planerar och genomför behandlingsplaner utifrån olika kropps- och rörelseterapier för grupper och individer utifrån en helhetsinriktad metodik.*
- 4) *Beaktar relationens betydelse i behandlingsprocessen utifrån kunskaper om samtalsmetodik, icke-verbal kommunikation, grupprocesser, gruppdynamik, psykoterapeutiska aspekter samt egna erfarenhet av handledning.*
- 5) *Tillämpar processororienterat behandlingsarbete med kroppsorienterad metodik utifrån egen handled- ning av därtill utbildad handledare.*
- 6) *Reflekterar regelbundet över egna upplevelser och beteenden genom formell handledning eller psykoterapi för att medvetet och ändamålsenligt tillämpa självkännet i team- och behandlings- arbete.*
- 7) *Använder ändamålsenligt kunskaper om fysisk aktivitet och träning samt avspänning i relation till psykisk ohälsa.*

Neurologi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Neurologiska skador och sjukdomar medför ofta sensomotoriska och kognitiva funktionsnedsättningar, vilket kan leda till begränsningar i aktivitet och delaktighet.

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet neurologi arbetar med patienter i olika åldrar med sjukdomar och skador i både centrala och perifera nervsystemet. Specialisten arbetar inom slutna och öppna privata och offentliga vård, vid specialiserade kliniker och inom kommunala verksamheter. Specialisten deltar aktivt i den medicinska utredningen och arbetar hälsofrämjande, behandlande, rehabiliterande och habiliterande. Specialisten undervisar patienter, närstående och andra yrkeskategorier samt handleder kollegor.

Förväntade läranderesultat inom området neurologi

- 1) *Integrerar systematiskt kunskaper om nervsystemets anatomi, fysiologi och plasticitet vid undersökning, analys och behandling.*
- 2) *Beaktar kunskaper om olika sjukdomar och skador som påverkar det centrala eller perifera nervsystemet i relation till hälsa och funktion.*
- 3) *Tillämpar kunskaper om motorisk inlärning och motorisk kontroll för att skapa och anpassa träningssituationer. Kunskaperna innefattar bland annat muskeltonus, styrka och uthållighet, volontär rörelse, balans- och koordinationsförmåga samt sensoriska och perceptuella funktioner.*
- 4) *Håller sig à jour med och använder aktuella metoder för bedömning och utvärdering inom området kopplat till funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa i ett livsperspektiv*
- 5) *Tillämpar och anpassar olika behandlingsmetoder och behandlingsstrategier inom området, utifrån deras vetenskapliga underlag och teoretiska förklaringsmodeller.*
- 6) *Tar hänsyn till kunskaper om kognition och neuropsykologi i mötet med patienter.*
- 7) *Tar hänsyn till och använder kunskaper om depression, ångest och funktionella neuromotoriska tillstånd i relation till hälsa och funktion.*
- 8) *Använder och anpassar kommunikation och alternativa kommunikationssätt ändamålsenligt efter situation och person.*
- 9) *Tillämpar kunskaper om smärta och smärtlindring relaterat till den neurologiska skadan/sjukdomen.*
- 10) *Beaktar hur den neurologiska skadan/sjukdomen påverkar andningen och cirkulationen.*
- 11) *Håller sig à jour med kunskaper om neurokirurgiska, ortopediska och handkirurgiska åtgärder.*

Obstetrik, gynekologi och urologi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet arbetar med prevention och behandling i samband med graviditet hos kvinnor samt med bäckenbottendysfunktioner som smärttillstånd i bäckenbotten och inkontinensproblematik hos kvinnor och män. Klimakterierelaterade besvär behandlas. Specialiteten återfinns inom slutet och öppen sjukvård. Kunskap om krisbearbetning och bemötande av ångestreaktioner är väsentligt eftersom patienterna kan ha en betydande psykisk påverkan på grund av sina besvär. Specialiteten återfinns inom slutet och öppen sjukvård.

Förväntade läranderesultat inom området obstetrik, gynekologi och urologi

- 1) *Integrerar fördjupade kunskaper om sjukdomar, skador och dysfunktioner hos kvinnor och män som drabbar urinvägar, könsorgan, tarm och bäckenbotten deras påverkan på funktionstillstånd och hälsa vid undersökning, analys och behandling.*
- 2) *Tillämpar fördjupade kunskaper om funktionsnedsättning i rygg och bäcken i samband med graviditet dess påverkan på funktionstillstånd och hälsa vid bedömning, analys och behandling.*
- 3) *Utför muskulär funktionsbedömning och tillämpar olika metoder för test och utvärdering inom området och utifrån deras teoretiska förklaringsmodeller och aktuella vetenskapliga underlag, vid behov även anal och/eller vaginal palpation.*
- 4) *Använder specifika träningsmetoder och hjälpmedel, smärtbehandling och åtgärdsprogram för patientkategorier inom specialistområdet utifrån deras teoretiska förklaringsmodeller och aktuella vetenskapliga underlag.*
- 5) *Beaktar kunskaper om gynekologiska ingrepp och deras konsekvenser för funktionstillstånd i bäckenbotten, urinvägar och könsorgan.*
- 6) *Tar hänsyn till och använder kunskaper om depression under och efter graviditet, följd tillstånd efter sexuella övergrepp, hormonella förändringars påverkan på kvinnan, neurofysiologi, neurologiska sjukdomar och ortopedi främst beträffande rygg och bäcken.*

Onkologi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Specialiteten innebär fysioterapeutiskt omhändertagande av patienter som har eller har haft onkologisk sjukdom. Dessa finns representerade i alla åldersgrupper. Då onkologisk sjukdom har djupgående medicinska, psykologiska och sociala konsekvenser för individen krävs speciella kunskaper och färdigheter samt förhållningssätt hos de fysioterapeuter som möter dessa patienter. Patienterna återfinns inom såväl slutenvården som öppenvården.

Förväntade läranderesultat inom området onkologi

- 1) Integrerar systematiskt fördjupade kunskaper om tumörpatologi, patofysiologi, epidemiologi och cancerincidens vid undersökning, analys och behandling.
- 2) Håller sig à jour med och använder lokala, regionala och nationella vårdprogram samt olika behandlingsprinciper vid tumörsjukdom. Till dessa hör exempelvis kirurgi, olika strålbehandlingsregimer, cytostatikabehandling, hormonell behandling och antikroppsbehandling. Specialisten beaktar deras påverkan på funktionstillstånd och hälsa på kort och lång sikt.
- 3) Använder fördjupade kunskaper om smärta och smärtbehandling i relation till tumörsjukdom.
- 4) Hanterar akuta situationer som kan uppstå inom onkologisk vård på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.
- 5) Beaktar och använder kunskaper om neurologisk bedömning.
- 6) Beaktar och använder kunskaper om lymfödemproblematik i relation till hälsa och funktion.
- 7) Hanterar akut/subakut andningsproblematik.
- 8) Tillämpar kunskaper om psykosociala aspekter vid onkologisk sjukdom samt kris och krisreaktioner, gruppdynamik och gruppbehandling.
- 9) Tar hänsyn till kunskaper om röntgenologiska undersökningar och laboratoriedata av betydelse för individen med tumörsjukdom.
- 10) Beaktar och använder kunskaper om palliativ vård.

Ortopedi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ortopedi bedömer, utreder och behandlar patienter i alla åldersgrupper med smärta, skador och/eller sjukdomar i rörelsesystemet, efter kirurgiska ingrepp och olycksfall, vid belastnings- eller degenerativa sjukdomar samt vid medfödda eller förvärvade deformiteter. Ortopedispécialisten arbetar även preventivt. Specialiteten bedrivs såväl inom slutenvården som i öppen vård samt inom företagshälsovård.

Förväntade läranderesultat inom området ortopedi

- 1) Integrerar systematiskt fördjupade kunskaper om belastningssjukdomar, akuta och kroniska rygg- och ledbesvär och traumatologi, deras förekomst, uppkomst och prevention och det aktuella vetenskapliga underlaget och teoretiska förklaringsmodeller vid undersökning, analys och behandling. Dessa fördjupade kunskaper kan till exempel bestå av Mekanisk Diagnostik och Terapi (MDT) eller Ortopedisk Medicin (OMI),
- 2) Använder kunskaper om rörelsesystemets patoanomi och patofysiologi.
- 3) Använder kunskaper om indikationer, kontraindikationer och komplikationsrisker i relation till olika ortopediska ingrepp, röntgendiagnostik och metoder vid all bedömning och behandling.
- 4) Håller sig à jour inom farmakologi, neurologisk diagnostik, psykosomatik och reumatologi i relation till patientgruppen.
- 5) Tillämpar kunskaper om funktionell anatomi och biomekanik, rörelseanalys, samt mekanismer bakom smärta och smärtupplevelse.
- 6) Identifierar smärta och/eller störningar i rörelsesystemet samt i sensoriska/motoriska kontrollsystem med hjälp av manuell undersökning, diagnostik och differentialdiagnostik.
- 7) Använder ändamålsenligt kunskaper om träningslära och behandlingsprinciper pre- och postoperativt, smärtmodulering, specifika test- och mätmetoder, teoretiska förklaringsmodeller och aktuella vetenskapliga underlag för detta.
- 8) Använder kunskaper om ortoser/korsetter och hjälpmedel ändamålsenligt efter situation och person.
- 9) Använder strategier inom beteendemedicin ändamålsenligt efter situation och person.
- 10) Tillämpar kunskaper inom belastningsergonomi i relation till insatser som rör det muskuloskeletala systemet.

Ortopedisk Manuell Terapi (OMT)

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

OMT är ett specialistområde inom fysioterapi för bedömning och behandling av neuromuskuloskeletala besvär. Grundläggande är det kliniska resonemanget, hållnings- och rörelseanalys samt specifika undersöknings- och behandlingsmetoder som innefattar både manuella tekniker och terapeutisk träning. Kunskapsområdet omfattar också hälsopromotion och sjukdomsprevention. OMT-specialisten måste ha avlagt en OMT steg 3-examen samt klarat övriga akademiska mål uppsatta av förbundet. OMT-specialisten finns i öppenvård, specialiserad öppenvård, företagshälsovård samt inom specialiserad slutenvård. OMT-specialisten har en avancerad klinisk kompetens vilket medför en effektiv och säker undersökning och behandling av patienter med neuromuskuloskeletala funktionsproblem.

Förväntade läranderesultat inom området ortopedisk manuell terapi

- 1) Tillämpar ett kritiskt och professionellt förhållningssätt vid bedömning, behandling och uppföljning av patienter med neuromuskuloskeletala funktionshinder, utifrån evidens och kliniskt beprövad erfarenhet.
- 2) Demonstrerar en bred kunskapsbas inom det biomedicinska vetenskapsområdet och integrerar systematiskt och kritiskt tillgänglig biomedicinsk och klinisk forskning i praktik, utifrån ett helhetsperspektiv på patienten.
- 3) Visar förståelse för och praktiserar kliniska kunskaper och kompetenser inom OMT på avancerad nivå utifrån ett helhetsperspektiv på patienten, med syfte att planera och genomföra behandling på ett adekvat sätt och utifrån patientens behov och dokumenterar resultat.
- 4) Använder utifrån aktuell forskning beteendevetenskapliga principer ändamålsenligt i mötet med patienter, vilket möjliggör för patienten att vara delaktig i sitt hälsotillstånd.
- 5) Tillämpar ett kritiskt förhållningssätt vid värdering av undersöknings- och behandlingsmetoders relevans, för att möjliggöra en säker och effektiv bedömning och behandling av patienter med neuromuskuloskeletala funktionshinder.
- 6) Samlar och analyserar information utifrån anamnes och undersökning baserat på ett kliniskt resonande i syfte att utföra en effektiv behandling och utvärdering av resultat, vid neuromuskuloskeletala funktionshinder.
- 7) Skapar förtroendefulla relationer och en respektfull dialog med patienter för att möjliggöra en effektiv bedömning och behandling av neuromuskuloskeletala funktionshinder samt göra patienten delaktig i beslut rörande sitt hälsotillstånd.
- 8) Utvecklar, anpassar, kombinerar och stegrar olika behandlings- och träningsstrategier ändamålsenligt utifrån evidens och patientens behov.
- 9) Visar förmåga att utifrån ett professionellt förhållningssätt och avancerade praktiska färdigheter inom OMT komma fram till en effektiv bedömning, behandling och utvärdering av patienter med neuromuskuloskeletala funktionshinder.
- 10) Använder ändamålsenligt specifika och generella tester med hög sensitivitet och specificitet, för att kunna diagnostisera funktionsnedsättningar/hinder i det neuromuskuloskeletala systemet och även kunna utesluta andra bakomliggande orsaker.
- 11) Tillämpar vid behov medicinsk teknisk utrustning för behandling och utvärdering av neuromuskuloskeletala funktionsnedsättningar utifrån ett vetenskapligt kritiskt förhållningssätt.
- 12) Visar en förståelse för och tillämpar forskningsprocessens olika steg och visar ett fortsatt professionellt engagemang för vidare utveckling av specialistområdet OMT.

Pediatrik

Verksamhetsfält och inriktning

Specialiteten pediatrik fysioterapi omfattar arbete med barn och ungdomar med sjukdomar och skador och med fysiska och/eller begåvningsmässiga funktionsnedsättningar. Specialist-området ställer krav på goda färdigheter inom området hälsoprevention och promotion anpassat utifrån individens ålder och livsmiljö. Specialiteten pediatrik fysioterapi ställer stora krav på bred yrkesspecifik kunskap, kunskap om sjukdomar, skador, fysisk och/eller begåvningsmässig funktionsnedsättning, samt höga krav på förmåga till samverkan i multidisciplinära team.

Specialiteten bedrivs inom slutna vård och inom öppna vårdformer, på klinik och habilitering, såväl som i förskola och skola. Insatser av fysioterapeuten verksam inom pediatrik utgår från en helhetssyn på barnets eller den ungas funktionsförmåga och livssituation.

Förväntade läranderesultat inom området pediatrik

- 1) Analyserar fysiskt och/eller begåvningsmässigt funktionshinder enligt ICF, relaterat till barn och ungdomar med sjukdomar eller skador.
- 2) Gör fysioterapeutiska bedömningar utifrån ett helhetsperspektiv på barnets behov och utifrån kunskaper om barns normala utveckling vad gäller sensomotorik, perception, emotionell utveckling samt barnets förväntade kognitiva och sociala utveckling.
- 3) Planerar behandling utifrån kunskaper om normal hjärt-lungfunktion och anpassar behandlingen utifrån kunskaper om hur dessa organ påverkas vid skada och sjukdom.
- 4) Tillämpar kunskaper om hur sjukdom, skada och funktionsnedsättningar påverkar barnet/ungdomen under uppväxtlivets olika skeden.
- 5) Planerar och genomför behandling utifrån teorier och modeller inom rörelsevetenskapen relaterat till motorisk kontroll och motorisk inlärning för att välja, anpassa och använda evidensbaserade metoder för att mäta rörelseförutsättning, rörelseförmåga och rörelsebeteende hos barn och ungdomar.
- 6) Integrerar systematiskt aktuell kunskap om olika smärttillstånd, kommunikation och alternativa kommunikationssätt, syn- och hörselhandikapp, neonatalvård, ät- och nutritionsproblematik utifrån behov och situation.
- 7) Visar förmåga att innovativt och kreativt stimulera fysisk funktion och träning med hänsyn till ålder och individens villkor.
- 8) Bedömer behovet av, ordinerar, provar in samt följer upp användandet tekniska och ortopedtekniska hjälpmedel förekommande inom verksamhetsområdet, ändamålsenligt efter barnets behov.
- 9) Visar kunskap om övriga team-medlemmars kunskaps- och verksamhetsområden och samverkar i team utifrån barnets behov, inkl. barnets/ungdomens familjer och närstående samt med inom och utom hälso- och sjukvårdssystemet såsom barnomsorg, skola, socialtjänst och andra intresseorganisationer.
- 10) Handleder andra personer så att de kan främja barnets/ungdomens motoriska färdigheter.

Primär hälso- och sjukvård

Verksamhetsfält och inriktning

Fysioterapeuter specialiserade inom primär hälso- och sjukvård återfinns i olika delar av landstingen, privata verksamheter och kommuner. Specialiteten primär hälso- och sjukvård ställer stora krav på bred yrkesspecifik kunskap.

Kunskapsområdet syftar till hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande, rådgivande, behandlande och rehabiliterande åtgärder. Målgruppen omfattar alla åldersgrupper. Klinisk och teoretisk fördjupning ska finnas inom minst tre områden. Fysioterapeuten håller sig därutöver à jour med och beaktar kunskaper inom de övriga inriktningarna än den man har sin primära fördjupning inom. Den kliniska fördjupningen inom specialistutbildningen ska motsvara målgrupp och verksamhetsområde enligt ovan.

Förväntade läranderesultat inom området primär hälso- och sjukvård

- 1) Integrerar systematiskt kunskaper om de vanligaste folksjukdomarna, avseende symtom och förlopp, samt dessa sjukdomars konsekvenser för funktionstillstånd och hälsa vid undersökning, analys och behandling.
- 2) Specialisten tillämpar kunskaper och metoder och strategier för intervention inom minst tre av följande områden: smärta inklusive långvarig smärta, psykisk ohälsa, funktionshinder i rörelsesystemet, neurologi, andning och cirkulation, hjärt-kärlsjukdomar, diabetes, övervikt och/eller osteoporos. Specialisten håller sig i övrigt à jour med och beaktar aktuella kunskaper kring övriga områden än det hon eller han har sin fördjupning inom.
- 3) Beaktar kunskaper om farmakologi, smärtlämpande och antiinflammatoriska mediciner i relation till aktuella patientgrupper.
- 4) Håller sig à jour om användning av medicintekniska produkter och hjälpmedel.
- 5) Utför hälsoprofilsbedömning samt tillämpar metoder och strategier för att ändra levnadsvanor.
- 6) Tar hänsyn till kunskaper om multikulturella perspektiv på hälsa och ohälsa i mötet med patienter.
- 7) Använder kunskaper om samtalsmetodik och MI ändamålsenligt efter situation och person.
- 8) Använder kunskaper om rehabiliteringsmedicin, multimodal rehabilitering, DFA-kedjan och kunskaper om jämställd sjukskrivningsprocess för att förhindra långvarig sjukskrivning, bedöma funktionsnedsättning och aktivitetsbegränsning, medverka vid sjukskrivningsprocessen, bedöma arbetsförmåga.
- 9) Samarbetar med Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan.
- 10) Tillämpar kunskaper om diagnoskoder enligt ICD-10
- 11) Beaktar och använder kunskaper om beteendemedicin.

Respiration

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet respiration arbetar med patienter med akuta eller kroniska sjukdomar eller skador i andningsorganen. Dessa återfinns i alla ålderskategorier. Specialisten kan arbeta inom slutenvård, vid enheter för ett samlat och specialiserat omhändertagande av t.ex. patienter med kronisk lungsjukdom, vid respiratorbehandling och i samband med transplantationer av inre organ, i privat eller offentlig primär hälso- och sjukvård, vid rehabiliteringscentra och inom verksamhet i kommunen.

Förväntade läranderesultat respiration

- 1) *Integrerar systematiskt kunskaper om respirationssystemets fysiologi och anatomi samt olika skador och sjukdomar i andningsorganen vid undersökning, analys och behandling.*
- 2) *Använder aktuella fysioterapeutiska metoder för bedömning och utvärdering av respiration kopplat till funktionstillstånd och hälsa utifrån aktuellt vetenskapligt underlag och teoretiska förklaringsmodeller.*
- 3) *Använder kunskaper om träningsfysiologi och träningsmetoder i relation till skada/sjukdom i respirationsorganen.*
- 4) *Tillämpar fördjupade kunskaper inom kirurgi, transplantation, intensivvård, lungmedicin, cirkulationsfysiologi, kardiologi, neurologi och pediatrik, eller har kännedom om ovanstående, beroende på var fysioterapeuten verkar.*
- 5) *Beaktar kunskaper om smärtbehandling, inkontinensbehandling, kris och krisbearbetning samt bemötande av ångest i relation till patientgruppen.*
- 6) *Håller sig uppdaterad gällande medicinteknisk utrustning förekommande inom verksamhetsområdet samt inom lungröntgendiagnostik och farmakologisk behandling.*

Reumatologi

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom reumatologi återfinns främst inom slutenvård och öppenvård samt vid rehabiliteringsenheter. Specialisten möter framför allt patienter med inflammatoriska reumatiska sjukdomar samt patienter med icke inflammatoriska tillstånd såsom fibromyalgi och artros. Syftet med fysioterapi vid reumatisk sjukdom är att med hjälp av träning, behandling och undervisning lindra smärta, förebygga funktionsnedsättning samt skapa förutsättningar för bästa möjliga funktion och livskvalitet.

Förväntade läranderesultat inom området reumatologi

- 1) Integrerar systematiskt kunskaper om rörelse-systemets patoanatom och patofysiologi och biomekanik, smärtans fysiologi och psykologi vid undersökning, analys och behandling relaterat till reumatiska sjukdomar.
- 2) Tillämpar kunskaper om reumatiska sjukdomar och deras förekomst, uppkomst och prevention samt hur reumatiska sjukdomar funktionstillstånd och hälsa i ett livsperspektiv.
- 3) Använder olika fysioterapeutiska test och principer för bedömning av led- och muskelfunktion, ADL-funktion, kondition, motivation och hälsorelaterad livskvalitet utifrån teoretiska förklaringsmodeller och aktuellt vetenskapligt underlag.
- 4) Beaktar och använder kunskaper om indikationer och kontraindikationer för olika typer av interventioner, exempelvis behandling av rygg/nacke och extremiteter, smärtlindring utifrån teoretiska förklaringsmodeller och aktuellt vetenskapligt underlag.
- 5) Använder kunskaper om copingstrategier och self-management ändamålsenligt i relation till reumatisk sjukdom.
- 6) Utformar patientundervisning och träningsprogram i relation till patientgruppen.
- 7) Planerar och genomför avspänning.
- 8) Bedömer behovet av och anpassar ortoser ändamålsenligt.
- 9) Beaktar och använder kunskaper om medicinens fysiologiska och psykologiska påverkan på individen i relation till patientgruppen.

Smärta och smärtrehabilitering

Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Ämnesområdet handlar om smärta i relation till rörelse och funktion kopplat till aktivitet och delaktighet. Smärta är en individuell obehaglig sensorisk och emotionell upplevelse associerad till verklig eller möjlig vävnadsskada eller beskriven i termer som sådan skada. Smärta är ett av de vanligaste symtomen som patienter söker sjukvård för.

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet smärta arbetar med vuxna, äldre, ungdomar och barn inom sluten och öppen privat och offentlig vård, vid specialiserade smärtkliniker, inom kommunala verksamheter samt verkar även i patientföreningar. Specialisten deltar aktivt i den medicinska utredningen och arbetar hälsofrämjande, sjukdomsförebyggande, behandlande, rehabiliterande och habiliterande. Vid långvariga smärttillstånd är ett fungerande team av stor vikt. Fysioterapeuten har med sin kunskap en unik plats i teamet. Specialisten undervisar patienter, närstående och andra yrkeskategorier samt handleder kollegor.

Förväntade läranderesultat inom området smärta

- 1) Integrerar systematiskt kunskaper inom smärtans uppkomstmekanismer, smärtans anatomi och fysiologi och diagnostik vid undersökning, analys och behandling.
- 2) Använder ändamålsenligt analysmetoder för olika typer av smärta vid akuta och långvariga smärttillstånd.
- 3) Tillämpar kunskaper om effekten av olika former av sensorisk stimulering, t.ex. akupunktur, TENS, massage, vibration, värme, kyla och fysisk aktivitet och träning vid olika smärttillstånd.
- 4) Integrerar kunskaper om psykologiska, sociala och existentiella faktorer betydelse för utveckling av långvariga smärttillstånd.
- 5) Identifierar tidigt patienter som riskerar att hamna i ett långvarigt smärttillstånd.
- 6) Använder ändamålsenligt fysioterapeutiska behandlingsmetoder utifrån indikationer och begränsningar, utvärdering och utveckling vid olika typer av smärta med hänsyn taget till deras vetenskapliga underlag och teoretiska förklaringsmodeller. Detta inkluderar långvariga maligna tillstånd, smärttillstånd vid livets slutskede samt posttraumatisk stress.
- 7) Beaktar betydelsen av placebo respektive nocebo vid behandling av patienter med smärta, farmakologisk behandling vid akuta och långvariga smärttillstånd samt kirurgisk och neurofysiologisk behandling av långvariga smärttillstånd.
- 8) Tar hänsyn till smärtans konsekvenser för individens livsföring och identitet vid analys och behandling.
- 9) Använder ändamålsenligt psykologiska behandlingsmetoder, t.ex. kognitiva och beteendevetenskapliga metoder i relation till patientgruppen.
- 10) Integrerar kunskaper om smärta ur ett historiskt, filosofiskt, kulturellt och samhällsekonomiskt perspektiv.

Äldres hälsa

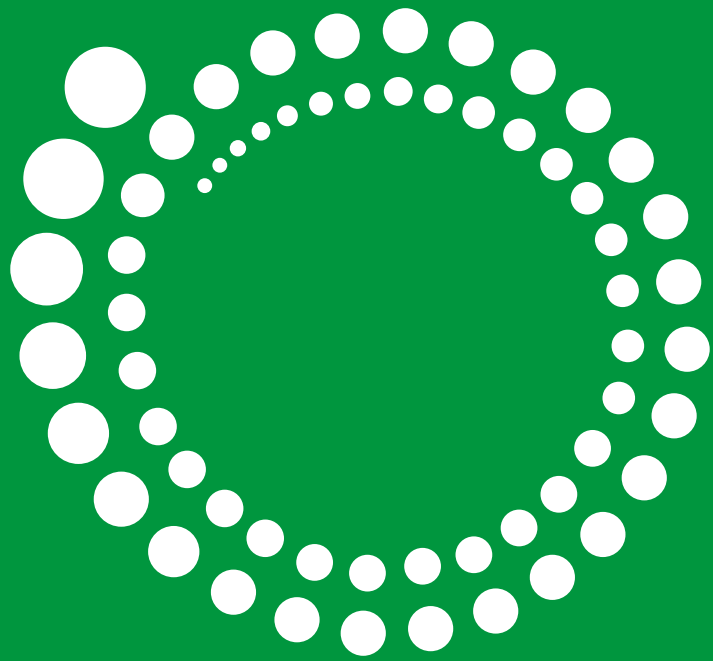
Beskrivning av specialistområdet och dess verksamhetsområde

Fysioterapeuter specialiserade inom ämnesområdet äldres hälsa arbetar med förebyggande, funktionsbevarande och funktionsförbättrande insatser riktade mot äldre personer. Specialisten återfinns inom slutenvård, öppna vårdformer såsom dagrehabilitering, hemrehabilitering och vid mottagning i öppen vård samt inom kommunal hälso- och sjukvård inklusive särskilda boendeformer. Arbetsfältet kännetecknas av stor komplexitet då äldre personer ofta har flertalet olika diagnoser/är multisjuka och därmed ofta har behov av multiprofessionella åtgärder. Detta förutsätter väl fungerande teamarbete där fysioterapeutens insatser är av stor betydelse och kräver kunskaper både inom specifika medicinska områden liksom inom arbetsledning, organisation, handledning, pedagogik och psykologi. Den äldre personens problem, resurser och behov måste bedömas utifrån individens aktuella situation och sammanhang, vilken för äldre personer ofta är av multifaktoriell art. Fysioterapeuter inom specialistområdet samarbetar med kollegor och andra yrkeskategorier inom en mångfald medicinska specialiteter. Ofta krävs dessutom en aktiv samverkan med olika aktörer i vårdkedjan. I det förebyggande hälsoarbetet sker samarbete med olika samhällsorgan och organisationer inom äldreområdet.

Förväntade läranderesultat inom området äldres hälsa

- 1) Integrerar systematiskt kunskaper om det normala åldrandet (gerontologi), fysiska, psykiska och sociala aspekter såväl som existentiella samt äldre personers fysiologiska förutsättningar vid undersökning, analys och behandling.
- 2) Tillämpar och använder kunskaper om sjukdomar och skador hos äldre personer (geriatrik) såsom osteoporos och frakturer, cirkulations- och lungsjukdomar, onkologiska sjukdomar, neurologiska sjukdomar, smärta, demenssjukdomar, psykisk ohälsa (äldrepsykiatri), balansstörningar samt yrsel och hur detta påverkar på funktionstillstånd och primär- och sekundärprevention inom dessa områden.
- 3) Beaktar kunskaper om sårbarhet och skörhet (frailty) hos äldre personer samt orsaker till och interventioner i detta.
- 4) Förebygger negativa följder av immobilisering och inaktivitet utifrån kunskaper om sambandet mellan fysisk inaktivitet och funktionstillstånd och hälsa hos äldre personer. Använder kunskaper om interventioner inom området utifrån vetenskaplig tillförlitlighet.
- 5) Tillämpar ändamålsenligt kunskaper om bemötande och kommunikationsstrategier vid nedsatt kognition.
- 6) Beaktar och använder kunskaper om fall, fallrisk och fallprevention.
- 7) Beaktar och använder kunskaper om positionering vid immobilisering för att undvika negativa följdverkningar som t.ex. trycksår, pneumoni och bristande nutrition.
- 8) Tillämpar bedömnings- och utvärderingsmetoder samt interventioner för exempelvis styrka, balans, rörlighet, gång och smärta, utifrån dessa faktorer teoretiska förklaringsmodeller och aktuella vetenskapliga underlag.
- 9) Håller sig à jour om hjälpmedel, ortoser och andra medicintekniska hjälpmedel inom äldreområdet.
- 10) Tillämpar kunskaper om arbets- och förflyttningsteknik.
- 11) Handleder och/eller undervisar patienter eller deras närstående, kollegor och annan personal utifrån motiverande samtal och adekvat pedagogik.
- 12) Beaktar kunskaper om farmakologi, inkontinens och nutrition i relation till deras betydelse för funktionstillstånd och hälsa hos äldre.
- 13) Samverkar i team och teambaserat arbete med beaktande av andra professioners kompetensområden.

Postadress **Box 3196, 103 63 Stockholm** Besöksadress **Vasagatan 48**
Telefon **08-567 061 00** E-post **kansli@fysioterapeuterna.se** Webbadress **www.fysioterapeuterna.se**